

УДК 338.12 (100)

ОСОБЛИВОСТІ ЦИКЛІЧНОГО РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Швецова Н.С., аспірант кафедри міжнародний бізнес та прикладна економіка Донецького національного університету (Україна, м. Вінниця)**Швецова Н.С. Особливості циклічного розвитку глобальної економіки.**

У статті проведено аналіз теорій циклічного розвитку економіки, розглянуто підходи до визначення причин зародження та розвитку циклічного характеру економіки. Проаналізовано різні підходи щодо трактування дефініції "економічний цикл" та запропоновано власну трактовку даного поняття з акцентом на максимальне освоєння доступних ресурсів для кожного економічного циклу. Систематизовано класифікації економічних циклів за масштабами розповсюдження, за економічною природою, за тривалістю та за глибиною проникнення. Також запропонована власна класифікація економічних циклів за специфікою прояву. На основі всебічного аналізу процесу розвитку економічних відносин, починаючи від періоду зародження капіталізму і до нашого часу, запропонована власна систематизація циклічного розвитку глобальної економіки. Обґрунтовано необхідність пошуку причин, що обумовлюють зміну тренду розвитку економічного циклу до низхідного напрямку.

Ключові слова: економічний цикл, теорії циклічного розвитку економіки, причини циклічного розвитку, класифікація економічних циклів, середньостроковий цикл Жугляра, довгостроковий цикл Кондратьєва.

Швецова Н.Е. Особенности циклического развития глобальной экономики.

В статье проведен анализ теорий циклического развития экономики, рассмотрены подходы к определению причин зарождения и развития циклического характера экономики. Проанализированы различные подходы к определению дефиниции "экономический цикл" и предложена собственная трактовка данного понятия с акцентом на максимальное освоение доступных ресурсов для каждого экономического цикла. Систематизированы классификации экономических циклов по масштабам распространения, по экономической природе, по продолжительности и по глубине проникновения. Также предложена собственная классификация экономических циклов по специфике проявления. На основе всестороннего анализа процесса развития экономических отношений, начиная от периода зарождения капитализма и до нашего времени, предложена собственная систематизация циклического развития глобальной экономики. Обоснована необходимость поиска причин, которые обуславливают изменение тренда развития экономического цикла к нисходящему направлению.

Ключевые слова: экономический цикл, теории циклического развития экономики, причины циклического развития, классификация экономических циклов, среднесрочный цикл Жугляра, долгосрочный цикл Кондратьева.

Shvetsova N. Features of cyclical development of the global economy.

In the article the cyclical theories of economic development were analyzed and discussed approaches to determining the cause and origin of the cyclical nature of the economy. Different approaches to the interpretation of the definition of "business cycle" were examined and own interpretation of this concept with an emphasis on maximum consumption of available resources for each economic cycle was offered. Different variants of classification of economic cycles were systemized by the following features such as the scale of dissemination, the economic nature and the length and depth of penetration. As a result of in-depth analysis, the author developed classification on the specifics of manifestation of economic cycles. Based on comprehensive analysis of economic relations from the time of the capitalism's birth and to nowadays the author offered the systematization of the cyclical development of the global economy. Finally, the necessity of finding reasons for the change of the economic cycle to the downward trend was proved.

Keywords: economic cycle, cyclical theory of economic development, the causes of cyclical development, classification of economic cycles, medium-term Juglar cycle, long-term Kondratieff cycle.

Постановка проблеми. Питання циклічного розвитку економіки займає важливе місце як в теорії так і практиці. Це в першу чергу пов'язано з тим, що суб'єкти всіх рівнів глобальної економіки вимушені розвиватися під впливом чинників економічного середовища, в якому вони функціонують. Особливої актуальності проблема циклічного характеру економіки набуває на сучасному етапі, адже, світова економіка набула абсолютно нового етапу свого розвитку. Під впливом глобалізаційних процесів формуються нові види економічних, соціальних та політичних відносин; відбувається трансформація сфер, важелів та інструментів впливу на розвиток глобальної економіки. Все це обумовлює необхідність вивчення джерел та середовища зародження економічних циклів, їх тенденцій та напрямків розповсюдження на кожному етапі розвитку глобальної економіки.

Своєчасне прогнозування процесу зародження економічного циклу та ймовірного напрямку його розповсюдження дозволить розробити та впровадити дієві механізми адаптації до сучасного економічного циклу глобальної економіки. Все це сприятиме подоланню кризових періодів з найменшими втратами і використовувати сприятливі фактори впливу на стадіях підйому економіки з найбільшою ефективністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблеми циклічності економічних процесів займаються вчені всього світу вже більше двох століть. Найбільшу популярність придбали роботи Е.Б. Аткінсона, У.С. Девонса, Дж. Гелбрейта, К. Жюглар, Дж. М. Кейнса, Н.Д. Кондратьєва, С. Кузнеця, В. Леонтьєва, К. Маркса, У. Мітчелла, П. Самуельсона, Дж. Стігліца, М. Туган-Барановського, Е. Хансена, Дж. Хікса, Й. Шумпетера, М. Фрідмена. Серед сучасних вітчизняних вчених слід виділити роботи А.І. Бельчука, С.Л. Вигодського, В.М. Кудрова, Г.М. Куманіна, Я.А. Певзнера, М.А. Сажині, Я.М. Столярчук, В.П. Хаблюк. Однак, пояснити стрибкоподібний характер підйомів і спадів економіки спираючись на одну теорію неможливо. Існування безлічі теорій, що описують циклічний характер економіки вказує на різноманітність причин формування циклічного характеру економіки та унікальність середовища в якій ці цикли формуються і розвиваються в кожен конкретний проміжок часу.

Виділення невирішеної проблеми. Активізація глобалізаційних процесів на сучасному етапі розвитку економіки відкриває велику кількість потенційних можливостей для нарощування темпів економічного росту з одного боку, та з іншого боку, викликає стурбованість з приводу нерівномірності розвитку країн світу під впливом транснаціоналізації; невизначеності напрямку подальшого розвитку глобальної економіки та можливих наслідків від зміщення центрів розвитку та периферії. Визначення першоджерел, які задають напрямок розвитку глобального економічного циклу дозволить адекватно реагувати на ці зміни. Більшість вчених при вивченні проблематики циклічного розвитку економіки найбільшу увагу приділяють найнижчій фазі циклу та зосереджують свою увагу на імпульсах, які спричиняють перехід до нового циклу і нового етапу розвитку. При цьому причини «перелому» економічного циклу до низхідного тренду залишаються невизначеними. Хоча, на нашу думку, саме визначення причин переходу економіки до низхідного тренду є ключовим аспектом в вивченні природи циклічного розвитку економіки.

Мета дослідження полягає в визначенні причин циклічного розвитку економіки в середньостроковому та довгостроковому періоді.

Результати дослідження. Вивченню проблеми циклічного розвитку економіки вчені стали приділяти увагу тоді, коли наука перейшла від дослідження статичних категорій, таких як закони і механізми функціонування господарських процесів до вивчення динаміки розвитку економічних процесів.

У процесі зародження і розвитку наукових знань в області циклічного розвитку економіки та кризових явищ можна виділити два основних напрямки: пошук причин циклічного характеру розвитку економіки в екзогенних та в ендогенних факторах.

Представники класичної школи, які дотримувалися гіпотези про те, що ринок здатний усунути будь-які диспропорції в попиті та пропозиції розглядали можливість відхилення економіки від стану рівноваги тільки на нетривалий час і тільки під впливом зовнішніх факторів. Першими вченими, які озвучили можливість циклічних коливань економіки і можливість виникнення кризових явищ були вчені, що поставили під сумнів постулати класичної економічної школи про самодостатність ринку та його здатність до саморегулювання. Спочатку, вчені, зацікавившись феноменом економічних коливань і криз, бачили причину цих явищ в екзогенних факторах. Т. Мальтус, автор «закону народонаселення» доводив, що виникнення коливань в ринковій кон'юктурі викликано «вічними» законами розвитку природи і «природним законом народонаселення» [1]. Т. Мальтус бачив військові конфлікти, епідемії та інші фактори подібного типу, якісними регуляторами, що покликані збалансувати зростання населення в геометричній прогресії із зростанням добробуту економіки в арифметичній прогресії. І саме ці екзогенні фактори (війни, епідемії, голод і т.д.) автор поклав в першопричину виникнення криз і, як наслідок, економічних коливань. Дж. Мілль, багато в чому спираючись на ідеї класичної школи, також бачив причину виникнення криз в економіці в екзогенних факторах, таких як війни або неврожаї.

Ж. Сімонді був одним з перших, хто шукав першопричину виникнення криз і циклічних коливань у розвитку економіки. Він у своїй теорії ринків припустив, що причиною кризи служить недоспоживання (теорія недоспоживання, див. Таблиця 1), яке в свою чергу викликано невідповідністю між рівнем доходів власників робочої сили та обсягом пропозиції і рівнем цін на ринку [2].

К. Маркс пов'язував виникнення криз з перевиробництвом (теорія надвиробництва (див. Таблиця 1). На його думку, виробники прагнуть до розширення виробництва не можуть окремо оцінити споживчу місткість національного чи міжнародного ринку і тим самим створюють надлишок в обсягах, що значно перевищує попит на них. У зв'язку з чим виникає поступовий застій на товарному ринку, який «перекидається» на сферу виробництва і тим самим породжує спад в економіці та появу кризових явищ [3].

У роботах неокласичної школи слід виділити три основні теорії, які пояснюють причини виникнення циклічних коливань в економіці: інвестиційна теорія, теорія «хвиль інновацій» та монетарна теорія. В основі інвестиційної теорії циклічного розвитку економіки лежить динаміка капіталовкладень. Капіталовкладення здійснені в період інвестиційного буму породжують зростання попиту на товари і послуги, що в свою чергу впливає на зростання інвестицій. Як результат, спостерігається економічне зростання, скорочується рівень безробіття і т.д. Згодом настає обмеженість попиту та інвестиційний бум змінює період спаду виробництва і капіталовкладень відповідно. Таким чином, настає низхідна хвиля економічного циклу.

В основу теорії «інноваційних хвиль» І. Шумпетера покладена гіпотеза про те, що нововведення створюють імпульс для довгострокового економічного зростання. Й. Шумпетер стверджує, що в основі розвитку економіки лежать організаторські здібності, інтуїція та талант підприємця (теорія підприємництва). В основі циклічного характеру розвитку економіки лежить динамічна природа розвитку інновацій. Саме впровадження інновацій викликає бум в економіці шляхом підвищення продуктивності виробництва. Таким чином, підвищувальна стадія циклу триває рівно стільки скільки дані інновації «здатні відтворити» попит, але неминуче настає момент, коли попит починає скорочуватися і настає низхідна стадія циклу і вона триватиме рівно до тих пір, поки не з'явиться нова «істотна» інновація здатна створити новий імпульс [4].

Таблиця 1

Систематизація наукових поглядів на причину виникнення циклічних коливань в економіці

Назва теорії	Автори теорії	Причини циклічних коливань
Натуралістична теорія (Теорія сонячних плям-погоди-врожаю) 1870 – 1880 рр.	У. С. Джевонс, Х. М. Мор, С. Озді	вплив сонячної активності
Теорія недоспоживання	Ж. Сімонді, Т. Мальтус, Д. Гобсон, М.Туган-Барановський, Дж. Кейнс	скорочення витрат на споживання; зростання накопичення; зниження інвестицій;
Марксистська теорія промислових циклів	К. Маркс, Ф. Енгельс	часовий лаг між виробництвом і споживанням товарів
Монетарна теорія перенакопичення капіталу. Теорія надвиробництва	Л. Мізес, Ф. Хайєк, Л. Робінс, К. Вікселль	диспропорція між нижчими та вищими стадіями виробництва викликана обсягом грошової маси в обігу
Немонетарна теорія перенакопичення	М.Туган-Барановський, Й. Шумпетер, Г. Кассель та ін.	диспропорції у структурі перенагромодження капіталу; скорочення обсягів виробництва основного капіталу в результаті виснаження позичкового капіталу
Немонетарна теорія перенакопичення капіталу на основі принципу акселерації	М. Кларк, С. Кузнець, Р. Ф. Харрод, У. Мітчелл, Д. Робертсон, А. Шпітгоф	накопичення надлишкових обсягів капіталу у виробництві товарів групи А при швидкому темпі розширення виробництва товарів споживання (принцип акселерації)
Психологічна теорія економічного циклу	У. Джевонс, В. Парето, А. Пігу, Р. Лукас	настрій населення, що проявляється у схильності до споживання або до заощадження
Кейнсіанська теорія економічного циклу	Дж. Кейнс	брак споживчого попиту;
Монетарна теорія економічного циклу	Г. Фішер, Р. Хоутрі	порушення пропорції грошового попиту і пропозиції; економічні цикли породжуються волатильністю кредитних процесів, зміною грошового потоку (згідно Хоутрі).
Теорія політичного ділового циклу	Е. Даунс, Р. Барро, Г. Крамер,	діяльність суб'єктів, які приймають політичні рішення.
Теорія довгих хвиль	Н.Д. Кондратьєв	інтенсивність відновлення капітальних благ; значні зміни в способі виробництва;

Дж. Кейнс поставивши під сумнів ідеї класиків про самодостатність ринку і його здатність до саморегулювання шляхом реагування цін на зміни в економіці в своїй роботі «Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей», що вийшла в 1936 р. довів, що низькі доходи населення зумовлюють зниження купівельної спроможності і в результаті призводять до скорочення попиту. Що в свою чергу, впливає на доходи підприємців і як наслідок, за скороченням доходів скорочується рівень капіталовкладень у процес виробництва і самі обсяги виробництва. Таким чином, Дж. Кейнс бачив причину виникнення кризових явищ в недостатності попиту з боку споживачів. Як заходи стабілізації економіки Дж. Кейнс пропонує державне втручання в економіку за допомогою активного стимулювання попиту.

У першій половині ХХ ст. І. Фішер і Р. Хоутрі обґрунтували своє бачення причин виникнення циклічних коливань економіки в кредитно-грошовій концепції циклу. Автори монетарної теорії пов'язують циклічність розвитку економіки з періодичним розширенням і стисненням грошової маси.

Згідно психологічної теорії А. Пігу в основі циклічного характеру розвитку економіки лежить зміна в очікуваннях споживачів.

У. Девонс, звернув увагу на періодичність коливань врожаю, обсягів виробництва та прибутку і пов'язав ці явища зі зміною сонячної активності.

К. Жюгляр в середині ХІХ ст. вперше сформулював теорію циклічного розвитку економіки і визначив тривалість циклу в 7-11 років. Основною причиною циклічного розвитку економіки, на думку К. Жюглара, є періодичність оновлення основного капіталу.

На думку російського вченого М. І. Туган-Барановського основною причиною, що викликає спад економіки і надалі призводить до кризи є обмеженість банківського капіталу. В основі механізму з подолання кризи лежить активізація державної інвестиційної та соціальної політики.

Також наприкінці ХІХ - поч. ХХ ст. зароджуються концепції довготривалих циклічних коливань. Російський вчений М. Д. Кондратьєв, у своїй роботі «Світове господарство і його кон'юнктура під час і після війни» вперше описав проблему існування довгих економічних циклів. На думку Н. Д. Кондратьєва на ряду з короткостроковими економічними циклами (Кітчін) і середньостроковими циклами (Жюглара) існують економічні цикли тривалістю 50 - 60 років.

У 1930-і рр. Дж. Рігольмен і В. Ньюмен створили концепцію «будівельного циклу», тривалість якого становить 20 років і в основу економічних коливань покладено обсяг житлового будівництва: активна фаза або застій.

Таким чином, можна зробити висновок, що існування великої кількості теорій економічних циклів пов'язано з тим, що постійна трансформація економічних процесів призводить до зміни причин, які викликають зміну «напряму» розвитку економіки (визхідної або низхідної хвилі циклу).

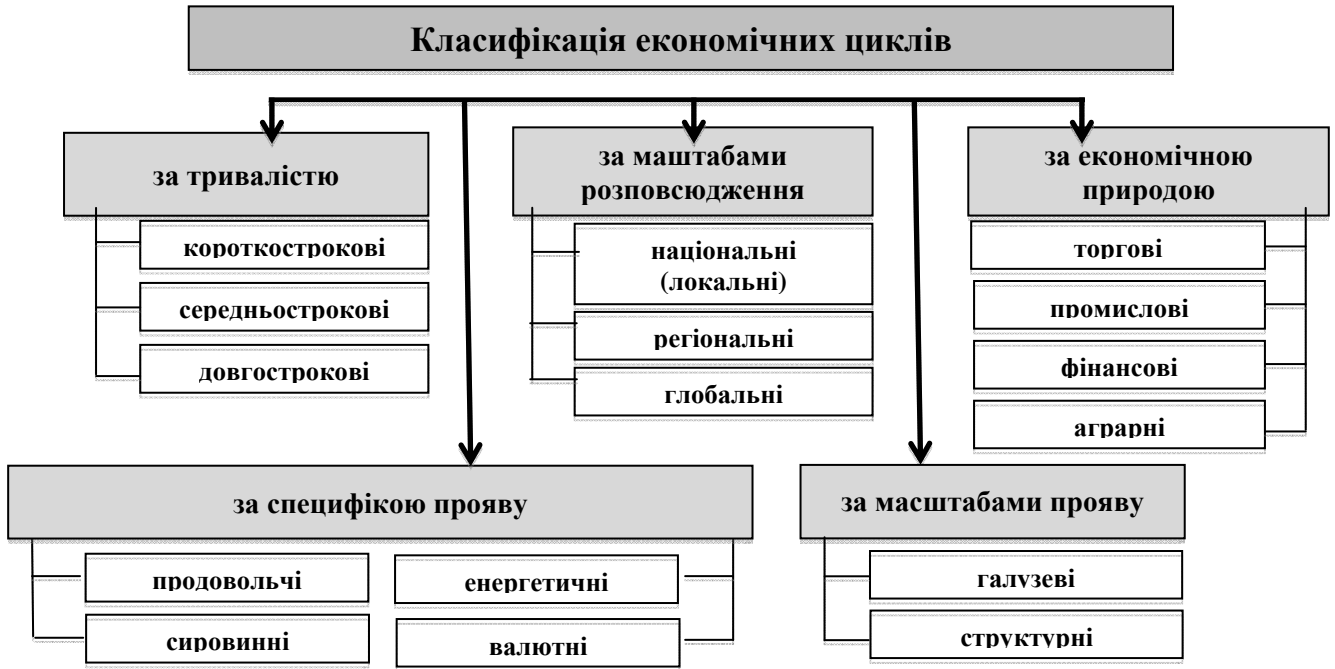

Рис. 1. Класифікація економічних циклів.

Як видно з розмаїття теорій економічного циклу, на даний момент не існують єдиного підходу до трактування категорії «економічний цикл». Це пов'язано з тим, що циклічний розвиток економіки досить складне та багатогранне явище. Розглянемо підходи до трактування даної категорії, щоб мати можливість якомога глибше вивчити особливості та основні риси економічного циклу.

У. Мітчелл в своїй роботі «Економічні цикли: проблема та її постановка» (1927р.) визначає економічний цикл як коливання сукупної економічної діяльності, зміна об'єму продукції і цін викликає зміну сукупної грошової вартості всіх вироблених товарів та послуг [5].

С. Фішер бачить в «економічному циклі» коливання фактичного об'єму виробництва навколо його потенціальної величини, яку можна досягти тільки за умови повної зайнятості в економіці [6].

Э. Хансен визначає «економічний цикл» як коливання найбільш важливих макроекономічних величин. А саме, зайнятості, об'єму виробництва продукції та рівня цін [7].

К. Макконел та С. Брю зауважують, що для економічного циклу характерними є коливання ділової активності при наявності довгострокової тенденції економічного зростання [8].

Економіка як система розвивається поступально, маючи тенденцію росту. В процесі розвитку економіка з одного боку, стикається з певними проблемами, з іншого боку – з безмежними потенційними можливостями.

Ми вважаємо, що економічний цикл – це один з етапів глобального розвитку економіки, під яким потрібно розуміти проміжок часу, протягом якого економіка проходить певні фази: пошук та накопичення резервів для здійснення поступального росту; зростання економіки завдяки накопиченим можливостям на попередньому етапі; фазу пікового підйому при граничному залученні всіх можливих ресурсів; подальший спад ділової активності до граничного рівня з якого буде починатися наступний економічний цикл.

Найбільш розповсюдженою класифікацією економічних циклів є класифікація за економічною природою (торгові, промислові та фінансові), а також за тривалістю (короткострокові, середньострокові та довгострокові). Ми вважаємо таку класифікацію неповною, що

обумовлює необхідність виділення економічних циклів за масштабами розповсюдження, за специфікою прояву та за масштабами прояву. За масштабами розповсюдження економічні цикли поділяються на цикли національного, регіонального та глобального рівнів. На етапі зародження ринкової економіки циклічний розвиток спостерігався лише в окремих країнах заходу на носив локальний характер. З розвитком зовнішньої торгівлі та поглибленням зовнішньоекономічних відносин в різних регіонах світу почали з'являтися регіональні економічні цикли.

На сучасному етапі розвитку світової економіки процеси глобалізації вже відіграли та надалі ще будуть відігравати велику роль в формуванні нового виду економічних циклів, а саме глобальних економічних циклів, які в процесі свого зародження та розвитку охоплюють більшість країн світу.

За масштабами прояву слід виділити галузеві економічні цикли, що охоплюють окремі галузі економіки та структурні цикли, для яких характерно охоплення всіх або більшості галузей економіки окремої країни чи регіону. За специфікою прояву економічні цикли поділяються на промислові; сировинні; енергетичні та валютні.

Будь-який економічний цикл проходить 4 фази свого розвитку: криза, депресія, поживлення та підйом. В ході свого розвитку економіка двічі досягає рівноваги в рамках кожного циклу. При визначенні, яка саме фаза економічного циклу є ключовою, і чому слід зазначити, що існує декілька точок зору з цього приводу:

- деякі вчені дотримуються думки, що ключовою фазою економічного циклу являється криза, якою закінчується один цикл і починається новий;
- інші вважають, що ключовим є стан рівноваги, адже саме рівновага в попиті та пропозиції являє собою той стан, якого "намагається досягнути" ринкова економіка.

Розглядаючи циклічність розвитку будь-якого процесу можна визначити, що кожен цикл має свою мету. Так, метою виробничого циклу є випуск готової продукції; метою інвестиційного циклу є реалізація інвестиційного проекту відповідного рівня. Зіставляючи циклічний розвиток економіки, як живого організму з таким соціальним явищем, як циклічний розвиток людства можна стверджувати, що метою останнього являється ніяк не смерть кожного з представників того чи іншого покоління, а навпаки, метою цього циклу є народження дітей, розвиток та покращення рівня життя. Економіка в цьому процесі відіграє одну з найважливіших ролей, адже саме розвиток економіки може забезпечити покращення рівня життя. Більшість вчених зосереджують свою увагу на кризі, як основній фазі економічного циклу. На нашу думку, потрібно більш детально дослідити фазу підйому та пікову фазу економічного циклу та визначити фактори, що викликають "перелом" до низхідної хвилі економічного циклу. Тому що на цьому етапі свого розвитку економіка повинна використати якомога більше потенційних можливостей з найефективнішим результатом, а також спрогнозувавши фазу кризи та депресії підготувати заходи для найбільш безболісного їх проходження.

Починаючи від зародження та з подальшим розвитком відносин капіталістичного типу економіка набула циклічного характеру розвитку (див. Рис. 2). За всю історію капіталістичних відносин економіка пройшла 5 великих циклів Кондратьєва, кожен з яких, в свою чергу, включає 4-5 середньострокових циклів Жугляра. Аналізуючи історію розвитку економіки, можна стверджувати, що перехід від одного циклу Кондратьєва до іншого був обумовлений структурними змінами в технологіях та переходом до нового типу виробництва, обробки інформації та ін., що стало джерелом нових можливостей зростання економіки.

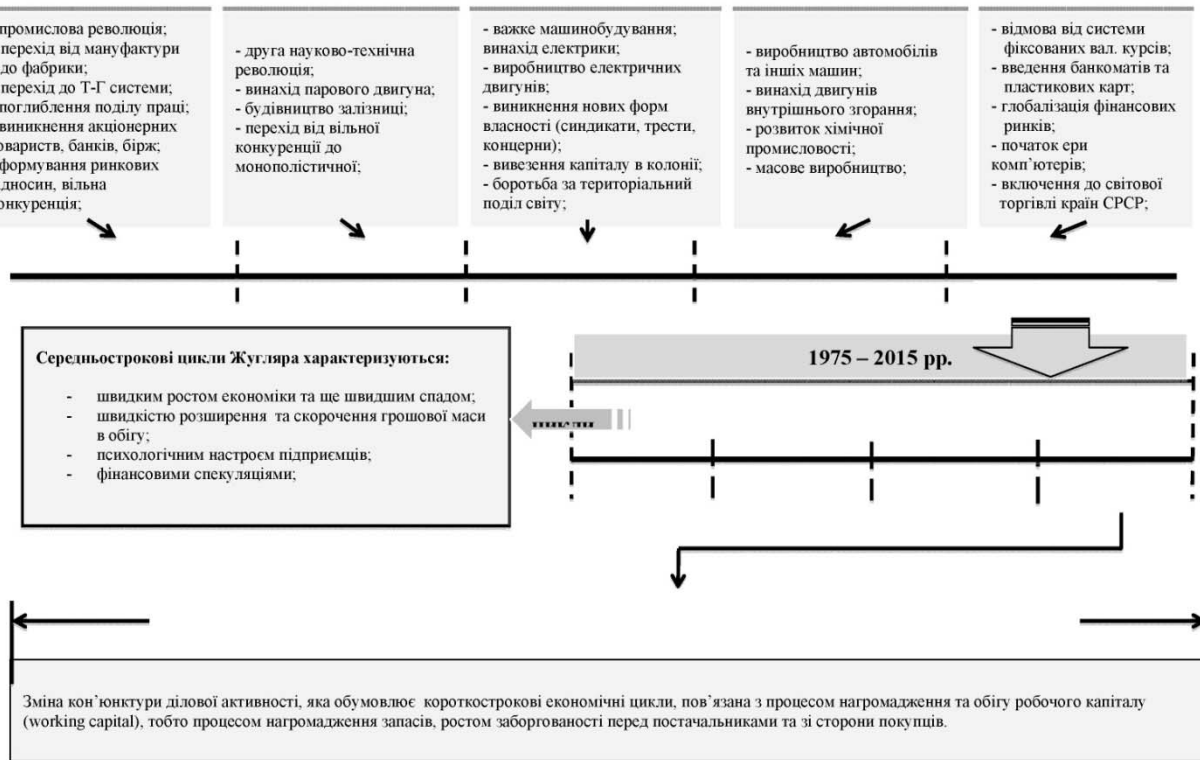

Рис. 2. Систематизація циклічного розвитку глобальної економіки починаючи з кін. XVIII ст. до 2015 р.

Зародження та розвиток першого циклу Кондратьєва був обумовлений промисловою революцією; переходом від мануфактурного типу виробництва до фабричного; переходом від товарної системи до товарно-грошової; подальшим поглибленням поділу праці. Також необхідно відзначити появу нових видів організацій, таких як акціонерні товариства, банки, біржі. Виникнення таких видів організацій пов'язано з трансформацією економічних відносин та з переходом до товарно-грошової системи. Одним з ключових індикаторів першого циклу Кондратьєва є формування ринкових відносин та зародження вільної конкуренції на ринку.

Другий цикл Кондратьєва починається другою науково-технічною революцією, а саме, винаходом парового двигуна; будівництвом залізниць та переходом від вільної конкуренції до монополістичної.

Третій великий цикл був відзначений значним проривом у важкому машинобудуванні; винаходом електрики та електричних двигунів. Крім того, на цей період приходить виникнення нових форм власності (синдикати, трести, концерни). Принципово новою формою розширення економічних відносин стало вивезення капіталу в колонії, що призвело до значного росту економіки.

Четвертий цикл Кондратьєва відзначається виробництвом нових видів транспорту: автомобіль та літак; розвитком хімічної промисловості.

П'ятий великий цикл пов'язують, перш за все з розвитком телекомунікацій, комп'ютерної техніки, космосу. Зміна принципів розвитку економіки на глобальному рівні пов'язана з новим розширенням економічних відносин шляхом глобалізації. Також необхідно відзначити, що в рамках п'ятого циклу Кондратьєва відбулось приєднання економік країн СРСР до глобального економічного простору. Крім того, фактором прискорення трансформації економічних відносин стали зміни в функціонуванні фінансової та банківської сфери, а саме перехід до плаваючих валютних курсів, поява банкоматів, пластикових карт та ін.. Перехід до плаваючих валютних курсів поглибив взаємозв'язок та взаємозалежність економік окремих держав. Додаткові опції в вигляді пластикових карт та банкоматів дозволили збільшити швидкість виконання транзакцій в усіх куточках світу.

Таким чином, можна виділити такі характерні особливості великих циклів Кондратьєва як:

- поява інновацій (НТР), які породжують зміну способу виробництва, що сприяє підвищенню продуктивності праці;
- зменшення часу, протягом якого виконується одна операція (чи то виробництво, чи то фінансова сфера);
- розширення економічних відносин шляхом залучення нових країн до глобальної системи та поглиблення економічних зв'язків;
- використання нових видів енергії;
- використання нового способу розрахунків;
- боротьба за розподіл світу;

Враховуючи, що кожен цикл Кондратьєва відзначається використанням нового виду енергії, можна припустити, що пошук нових технологій та зміна способу виробництва здійснюється не лише завдяки прагненню до розширення економіки, а й за причиною обмеженості того виду ресурсів, які використовувались на попередньому етапі розвитку.

Деякі вчені вважають, що напрямок та тривалість великого циклу Кондратьєва задають середньострокові цикли Жугляра. Тривалість одного такого циклу складає від 7 до 11 років. Природа середньострокових циклів Жугляра чітко просліджується в 2 напрямках: оновлення активної частини основного капіталу, яке призводить до розширення виробництва; та на стадії підйому неадекватне зростання цін на сировину, зростання кредиту до матеріально необґрунтованої величини, виникнення великої кількості спекулятивних та високоризикованих фінансових операцій. В наслідок чого виникає дисбаланс та розвиток економіки набуває низхідного тренду.

Висновки та пропозиції.

Проблема циклічного розвитку економіки набуває особливої актуальності на сучасному етапі розвитку світової економіки, коли процеси глобалізації охоплюють всі сфери життя, визначаючи подальший напрямок та темп розвитку. В статті проаналізовані теорії циклічного розвитку економіки, різноманітні підходи щодо трактування категорії «економічний цикл» та сформульовано власне визначення даної категорії як «один з етапів глобального розвитку економіки, під яким потрібно розуміти проміжок часу, протягом якого економіка проходить певні фази: пошук та накопичення резервів для здійснення поступального росту; зростання економіки завдяки накопиченим можливостям на попередньому етапі; фазу пікового підйому при граничному залученні всіх можливих ресурсів; подальший спад ділової активності до граничного рівня з якого буде починатися наступний економічний цикл».

За всю історію існування капіталістичних відносин економіка пройшла п'ять великих циклів Кондратьєва. Кожен з яких характеризувався проривом в технічній сфері, що в свою чергу обумовило структурні зміни в способі виробництва, зв'язку та комунікаціях. Крім того, характерною особливістю кожного великого циклу Кондратьєва є прискорення всіх процесів, зменшення часу протягом якого здійснюється процес обміну та розрахунку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Мальтус Т. Р. Опыт закона народонаселения. (Шедевры мировой экономической мысли. Т.4.) Петрозаводск: Петроком, 1993. – 139 с.
2. Sismondi J. – С. – L. Nouveaux principes d'economie politique, ou de la Richesse dans ses rapports avec la population. Paris, 1827.
3. Маркс К. Капитал. Т. 3. – М.: Госполитиздат. 1970. – С. 208, 532–534.
4. Шумпетер Й. Теория экономического развития: исследования предпринимательской прибыли, капитала, кредита и цикла конъюнктуры / Й. Шумпетер; пер. с англ. Л. И. Кравченко. — М.: Прогрес, 1982. — 455 с.
5. Митчелл У. Экономические циклы. Проблема и постановка. – М.: Л.: Госиздат, 1930. – 264 с.
6. Фишер С. Экономика / С.Фишер, Р.Дорнбуш, Р.Шмалензи - М., 1995. - 864 с.
7. Хансен Э. Экономические циклы и национальный доход / Э. Хансен / – М.: Иностран. лит-ра, 1959. – 760 с.
8. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: пер. с англ. / К.Р Макконнелл., С.Л. Брю – М., Инфра-М, 2007.- 940 с.

УДК 332.05 (100)

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ГЛОБАЛЬНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ

Кинчевская Ю.Ю., аспирант ДонНУ г. Винница

Кинчевська Ю.Ю. Сучасні тенденції глобальних трансформацій.

Сучасні тенденції глобальних трансформацій. Розвиток сучасної цивілізації характеризується низкою кардинальних тенденцій, які визначають обличчя суспільства в цілому і функціонування окремих сфер. Процес трансформації та глобалізації безперервно взаємодіють, утворюючи сучасні тенденції глобальних трансформацій. У статті проаналізовано такі поняття як глобалізація і трансформація. Глобалізація є обов'язковим періодом у розвитку сучасної цивілізації, коли вона прийшла до необхідності вирішення питань, без яких її подальший гуманістичний розвиток є практично неможливим. Розглянуті такі форми глобалізації як світова торгівля і їх похідні - світові ринки. Проаналізовано процес фінансової глобалізації та її позитивний вплив на розвиток світової економіки. Поняття глобалізації розкрито представниками трьох шкіл: гіперглобалізм, скептики і трансформісти. Також наведено комплекси проблем, що активізуються процесом глобалізації. Дан аналіз поняття глобальних трансформацій та проаналізовано основні тенденції.

Кинчевская Ю.Ю. Современные тенденции глобальных трансформаций.

Развитие современной цивилизации характеризуется рядом кардинальных тенденций, которые определяют облик общества в целом и функционирование отдельных сфер. Процесс трансформации и глобализации непрерывно взаимодействуют, образуя современные тенденции глобальных трансформаций. В статье проанализированы такие понятия как глобализация и трансформация. Глобализация является обязательным периодом в развитии современной цивилизации, когда она пришла к необходимости решения вопросов, без которых ее дальнейшее гуманистическое развитие практически невозможно. Рассмотрены такие формы глобализации как мировая торговля и их производные – мировые рынки. Проанализирован процесс финансовой глобализации и ее положительное влияние на развитие мировой экономики. Понятие глобализации раскрыто представителями трех школ: гиперглобалисты, скептики и трансформисты. Также раскрыты комплексы проблем, активизирующиеся процессом глобализации. Дан анализ понятия глобальных трансформаций и проанализированы основные тенденции.